

Віктор Поліщук,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри екології, природних та математичних наук,
Комунальний вищий навчальний заклад
«Вінницька академія неперервної освіти»,
E-mail: vpolischuk7@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-01-111-118>

Регулювання механізмів екологізації економіки за допомогою реалізації екологічного оподаткування

Основні *завдання статті* – визначення ролі екологічних податків у структурі формування ВВП і значення екологічного оподаткування для реалізації сукупної фіскальної політики. Для цього використано комплексні підходи й методики, у тому числі порівняльний аналіз. Запропоновано вивчати та, за можливості, упроваджувати досвід країн Європейського Союзу стосовно формування сучасної та ефективної моделі екологічного оподаткування. Проведено комплексний аналіз показників, що характеризують динаміку надходжень від екологічних податків у країнах Європейського Союзу у 2008–2015 рр. Визначено найбільш широкі аспекти реалізації екологічного оподаткування в країнах Європи. Адже екологічні податки є невід’ємною частиною програм з реалізації фіскальної політики, яка повинна переконати суспільство в необхідності якнайшвидшої екологізації економіки. У статті реалізовано комплексний аналіз структуризації екологічних податків і забруднення навколишнього середовища й використання природних ресурсів, застосовано системний підхід, що визначає вплив енергетичних і транспортних податків на розвиток у довгостроковій перспективі альтернативної енергетики й виробництва екологічних та енергозберігальних транспортних засобів. Ключовим моментом для сталого розвитку європейських держав є реалізація інноваційної еколого-економічної політики та еколого-економічної реформи, які спрямовані на збереження навколишнього середовища.

Ключові слова: екологічні податки; фіскальна політика; транспортні податки; податки на забруднення; показники ВВП; раціональне природокористування; безвідходне виробництво; екологізація економіки.

Постановка наукової проблеми та її значення. У контексті екологізації економіки системне значення має економічний фактор реалізації концепції екологічного оподаткування, який спрямований на забезпечення збалансованого розвитку сучасного суспільства. Раціональне природокористування й безвідходне виробництво сприятимуть суттєвому зменшенню забруднення навколишнього середовища. Інтенсивна індустріалізація економіки посилює процес деградації екосистем, який є основною складовою екологічних проблем. Екологічне оподаткування покликане стимулювати масове впровадження інноваційних технологій, сприяти реалізації програм екологічної політики в усіх країнах, забезпечувати ефективність роботи органів фіскальної служби, стимулювати модернізацію всіх сфер людського життя для збереження навколишнього середовища майбутнім поколінням.

Аналіз дослідження цієї проблеми. Нові схеми й підходи в реалізації екологічного оподаткування давно стали пріоритетним напрямом у наукових дослідженнях багатьох сучасних учених, серед яких – О. О. Веклич, С. В. Антоненко, О. П. Маслюківська, М. А. Хвесик, І. М. Сіякевич, Є. В. Хлобистов, А. О. Нікітішин та ін. Вивчення цієї тематики у світі відбувається останнім часом революційним способом, адже реалізація нових моделей екологічного оподаткування має першорядне значення для урядів багатьох країн, які обрали інноваційний шлях розвитку своїх економік. Для успішної реалізації політики екологізації економіки важливо проаналізувати сучасний стан екологічного оподаткування в європейських країнах і внести своєчасні корективи у вітчизняну практику розвитку цього напрямку.

Мета й завдання статті. Основна мета дослідження – визначення ролі екологічних податків в екологізації економіки країн європейського простору, виявлення основних причин неефективного застосування екологічних податків у багатьох країнах, у тому числі й в Україні, розкриття та вивчення основних факторів функціонування екологічних податків у країнах ринкової економіки. Основний фактор – це виявлення основних принципів реалізації екологічної частини фіскальної політики, установлення значення екологічного оподаткування в стратегії комплексного розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У сучасному світі, економіка якого потребує якнайшвидшої екологізації, екологічне оподаткування впроваджується різними методами й механізмами урядами багатьох країн ринкової економіки. Флагманом у реалізації цих процесів виступають насамперед країни Європейського Союзу, Північної Америки, Східної Азії,

які за сумісництвом є основними полюсами глобального економічного зростання. Особливих успіхів у впровадженні й використанні важелів екологічного складника фіскальної політики досягли скандинавські країни. Вони стали зразком для наслідування в частині реалізації екологічної політики та нової філософії природоохоронного мислення для багатьох країн, які перебувають на початковій стадії екологізації економіки.

Існує безліч відмінностей зарубіжної класифікації екологічного оподаткування та вітчизняної. В Україні немає таких видів податків і платежів екологічного спрямування, як податок на продукцію, що містить екологічно шкідливі речовини, податок на упаковку. Також у нас відсутні податки й збори на авіаперевезення, збори на захист природного середовища. У табл. 1 указано основну частину податків і зборів, які функціонують у країнах Європи. Зважаючи на це, можна стверджувати про те, що в ЄС екологічне оподаткування має комплексний характер.

Таблиця 1

Деякі податки й платежі екологічного характеру, які використовуються в країнах Європи

Назва податкового платежу	Великобританія	Данія	Норвегія	Швеція	Франція	Німеччина	Польща	Нідерланди	Фінляндія
Податок за викиди вуглекислого газу		+	+		+				+
Податок за забруднення води		+							
Податок за відходи і їх утилізацію	+	+	+	+	+		+	+	+
Податок за викиди транспортних засобів			+	+		+			
Податок за використання енергії		+		+		+		+	+
Податок на продукцію, що включає екологічно шкідливі речовини		+	+	+	+	+	+		
Податки за експлуатацію автомобілів	+	+		+					
Збір на захист навколишнього середовища	+			+					

У табл. 2 вказано показники надходжень від екологічних податків деяких держав – членів Європейського Союзу. Зробивши аналіз статистичних показників, потрібно відзначити, що значна кількість доходів від таких податків надійшла у 2015 р. в Ірландії – 4,9 млрд євро, Румунії – 3,8 млрд євро, Угорщині – 2,9 млрд євро, Хорватії – 1,8 млрд євро, Словаччині – 1,3 млрд євро. Ці показники досить скромні, порівняно з високорозвиненими державами Західної Європи, але, зважаючи на економічні можливості вказаних країн і темпи екологізації їхніх економік, можна стверджувати про важливість екологічних податків у формуванні бюджетів країн. На цьому етапі економічного розвитку економіка цих держав відіграє важливу роль на Європейському ринку й далеко не останнє місце займає в цьому процесі розвинена система екологічного оподаткування.

Таблиця 2

Сукупний розмір надходжень від екологічних податків у деяких країнах Європейського Союзу у 2008–2015 рр., млн євро

Країна	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Нідерланди	22 233	21 672	22 310	22 224	21 186	21 558	22 256	22 946
Ірландія	4 314,15	3 844,95	4 092,48	4 203,95	4 158,95	4 429,42	4 637,54	4 900,92
Румунія	2 487,05	2 245,01	2 650,8	2 573,54	2 632,88	2 940,21	3 516,57	3 888,69
Угорщина	2 879,86	2 457,73	2 707,03	2 656,42	2 684,44	2 627,16	2 691,06	2 905,05
Хорватія	1 654,37	1 520,39	1 645,43	1 478,53	1 399,91	1 524,24	1 661,39	1 800,5
Словаччина	1 317,32	1 225,48	1 230,05	1 278,5	1 252	1 274,35	1 349,44	1 392,45
Люксембург	986,15	931,4	958,36	1 018,61	1 038,78	1 003,92	975,26	948,5

* Складено на основі даних [1].

У європейській економіці екологічні податки є важливим блоком фіскальної політики держав й одним із комплексних чинників формування національних бюджетів. Визначаючи відсотковий складник екологічних податків у структурі валового внутрішнього продукту, потрібно акцентувати увагу на тому, що в країнах ЄС фіскальна політика стає більш раціональною й спостерігається позитивна динаміка зростання показників ВВП.

Екологічні податки можна розділити на чотири блоки: енергетичні, транспортні, податки на забруднення навколишнього середовища та податки на ресурси. Саме енергетичні податки складають понад 70 % від загального рівня екологічних податкових надходжень.

Використання енергії підлягає оподаткуванню й залежить від сектору економіки. Енергія, яка використовується в технологіях виробництва електроенергії підлягає оподаткуванню за найбільш низькими відсотковими ставками. Екологічне оподаткування електроенергії повинно стимулювати масштабний розвиток альтернативної енергетики.

Енергетичні податки введені в більшості країн ЄС, у яких вони стали невід'ємною частиною сукупних екологічних податків. З усіх країн Європи найвищу частку енергетичних податків зафіксовано в Данії (58 %) і Німеччині (51%).

Деякі країни ЄС увели податки на електроенергію, яка виробляється на атомних електростанціях, що має сприяти розв'язанню проблеми утилізації ядерних відходів. У більшості країн введено різні податкові пільги. Наприклад, у Великобританії використання електроенергії домогосподарствами не підлягає оподаткуванню, а в деяких країнах використовуються знижені ставки для домогосподарств із невисоким рівнем доходів. Державні структури укладають угоди з підприємствами щодо впровадження екологічних природоохоронних технологій в обмін на зниження податкових ставок. Потрібно відзначити, що електростанції входять у систему торгівлі квотами на викиди, що забезпечує знижений рівень податків на електроенергію, порівняно з податками на моторне масло. У країнах Європи збір на нафтопродукти введений ще в далекому 1977 р. У кінці ХХ ст. масово почали вводити податки й збори на нафту та нафтопродукти багато країн Європи.

Досить часто шкідливий вплив енергетики на навколишнє середовище нівелюється за рахунок податків на агентів забруднення або на забруднювальні речовини, що потрапляють в атмосферу під час виробництва електроенергії. Уведення податку на електроенергію – одна з базових складових частин реалізації податкової політики, яка забезпечує фіскальні надходження до бюджетів і стимулює процес екологізації економіки.

Таблиця 3

Енергетичні податки як частина ВВП країн Північної Європи у 2008–2015 рр., %

Країна	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015–2008
Данія	2,14	2,32	2,36	2,4	2,39	2,41	2,33	2,22	0,08
Латвія	1,57	2,03	2,02	1,93	1,93	1,91	2,1	2,08	0,51
Литва	1,52	1,91	1,76	1,59	1,55	1,54	1,59	1,67	0,15
Фінляндія	1,66	1,71	1,72	2	2,01	1,95	1,95	1,99	0,33
Швеція	2,04	2,14	2,09	1,94	1,95	1,9	1,75	1,74	-0,3
Великобританія	1,69	1,82	1,85	1,8	1,78	1,79	1,78	1,82	0,13
Ісландія	0,95	1,08	1,36	1,32	1,36	1,28	1,23	1,19	0,24
Норвегія	1,37	1,41	1,38	1,27	1,15	1,22	1,27	1,31	-0,06

* Складено на основі даних [2].

Проаналізувавши динаміку надходжень від енергетичних податків, слід звернути увагу на те, що в період із 2008 по 2015 рр. у країнах Північної Європи спостерігаємо незначні коливання показників таких податків. Найвище збільшення надходжень характерне для Данії – 2,22 %, Латвії – 2,08 %, Фінляндії – 1,99 %, Великобританії – 1,82 %, при тому, що і показники інших країн перебувають на досить високому рівні. У державах цього регіону значну частину в структурі виробництва електроенергії займають альтернативні види енергії, а наявні технології дають змогу мінімізувати негативний вплив енергетики на навколишнє середовище.

Сучасне оподаткування сприяє розвитку ринку вітрової електроенергетики. Із 2016 р. кількість електроенергії, що виробляється у світі за допомогою вітрогенераторів, перевищила кількість електроенергії, яка виробляється атомними станціями. США розвиток ринку вітроенергетики забезпечують за рахунок Виробничого податкового кредиту (Production Tax Credit) [5, с. 5–8].

У США діючі податкові пільги на інвестування в сонячну енергетику, строк дії яких закінчувався в кінці 2016 р., продовжено до 2021 р. За прогнозами експертів, це дасть змогу додатково інвестувати в розвиток сонячної енергетики близько 125 млрд дол. нових інвестицій [3].

У країнах Європейського Союзу податки на забруднення навколишнього середовища характеризуються значно меншою сумою доходів, ніж доходи від енергетичних і транспортних податків. Вони складають разом із ресурсними податками лише 5 % від загальної кількості всіх екологічних податків.

Аналізуючи статистичні дані надходжень від екологічних податків на забруднення навколишнього середовища в країнах ЄС за 2015 р., можна акцентувати увагу на високих показниках, характерних для Франції – 2563 млн євро, в Іспанії – 732 млн євро, Італії – 582 млн євро. Меншою величиною надходжень характеризуються Ісландія – 22,82 млн євро, Португалія – 1,2 млн євро, у яких якість навколишнього середовища й стан екологічної безпеки перебувають на досить високому рівні (рис. 1).

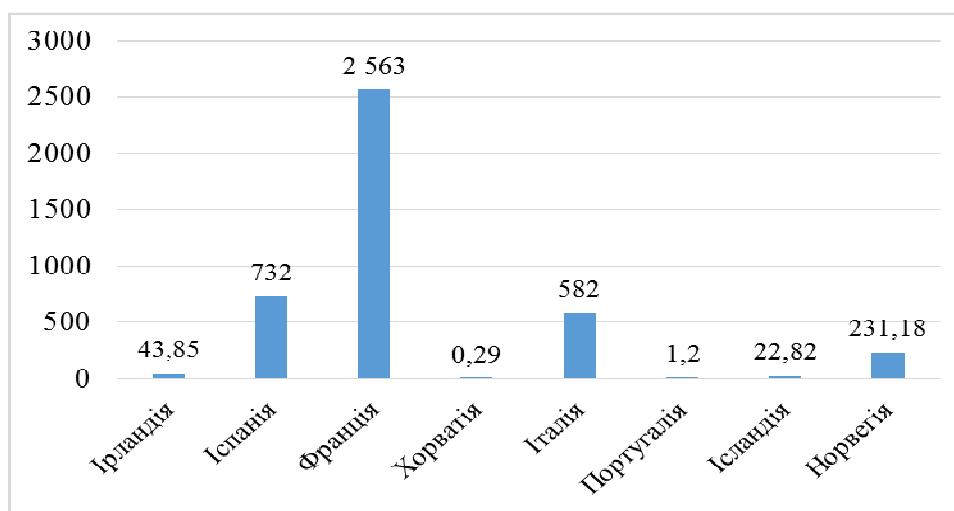

Рис. 1. Показники надходжень від екологічних податків на забруднення в деяких країнах Європейського Союзу у 2015 р., млн євро

* Розраховано автором на основі даних [2].

Відповідно до Податкового кодексу України (Розділ XIII. Плата за землю. Стаття 17) земельні ділянки кладовищ, крематоріїв і колумбаріїв не підлягають оподаткуванню [4]. В Україні поховання в землі є найбільш поширеним способом поховання, який негативно впливає на навколишнє середовище. У розвинених європейських країнах усе частіше удаються до послуг колумбаріїв – сховищ урн із прахом після кремації. У нашій країні гостро стоїть демографічна проблема, що характеризується високими показниками смертності й постійним збільшенням земельних площ під кладовища. За таких умов буде доцільно вивчити можливість уведення в Україні екологічного податку на традиційні поховання.

На початку 1990-х багато країн в основу оподаткування автомобілів, заклали викиди вуглекислого газу. Уперше податок на CO₂ уведено у Фінляндії в 1990 р. Пізніше його ввели Данія, Німеччина, Швеція та Великобританія.

Заходи податкового регулювання в екологічному оподаткуванні призвели до істотних змін у викидах вуглекислого газу, який є найбільш поширеним з антропогенних парникових газів. У Фінляндії, Швеції, Норвегії, Німеччині після введення податків на енергію, паливо, транспорт і вуглець викиди CO₂ зменшилися на 7–14 % від показника за відсутності таких податків.

Максимальні викиди парникових газів пов'язані з такими промисловими процесами, які супроводжують виробництво кислот, цементу, виробництво й споживання CO₂, вапна, соди, доломіту.

Екологічні податки на ресурси відіграють важливу роль у загальній структурі надходжень від податків і соціальних внесків у країнах ЄС, підтвердженням чого є наведений аналіз зміни показників

протягом 2008–2015 рр. Лідерами в частині надходжень від екологічних податків у відсотковому співвідношенні серед перерахованих країн є Хорватія – 1,84 %, Словенія – 0,23 %, Данія – 0,19 %, Естонія – 0,14 %, Франція – 0,03 %, при загальному показнику ЄС – 6,15 %. Стабільне зростання показників характерне для Хорватії – з 1,65 до 1,84 % і Словенії – з 0,17 до 0,23 %, а зниження показників – для Естонії з 0,22 до 0,14 %, Франції – з 0,04 до 0,03 %, Румунії – з 0,02 до 0,01 % та Фінляндії – з 0,03 до 0,02 % відповідно (табл.4).

Таблиця 4

Частина екологічних податків на ресурси в загальній структурі надходжень від податків і соціальних внесків у деяких країнах Європейського Союзу у 2008–2015 рр., %

Країна	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015–2008
Данія	0,19	0,19	0,17	0,17	0,19	0,19	0,17	0,19	0
Естонія	0,22	0,25	0,29	0,27	0,26	0,26	0,21	0,14	-0,08
Іспанія	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0
Франція	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	-0,01
Хорватія	1,65	1,61	1,73	1,8	1,78	1,77	1,82	1,84	0,19
Румунія	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01
Словенія	0,17	0,16	0,17	0,18	0,19	0,22	0,21	0,23	0,06
Фінляндія	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	-0,01

* Складено на основі даних [2].

Європейські країни ввели податки на транспортні засоби залежно від їхніх технічних характеристик, обсягів і складу забруднювальних речовин. Фінляндія вперше ввела транспортні податки на легкові та вантажні автомобілі. У Фінляндії почав діяти податок на реєстрацію транспортних засобів та загальний транспортний податок із кінця 1950-х років. Адміністрування податків стало важливою частиною екологізації транспортних податків у країнах-членах ЄС із початку 1990-х років.

Автотранспортні засоби з великим об'ємом двигуна першими потрапили під дію податку на викиди автомобілем парникових газів. Європейський Союз лобіює введення такого податку для трансформації автомобілебудування в бік масового випуску екологічно чистих й економних двигунів. Результатом такої політики є формування ринку електромобілів і автомобілів – гібридів, при придбанні яких громадяни отримують солідну матеріальну компенсацію від держави. У табл. 5 проведено аналіз надходжень від транспортних податків у тих країнах ЄС, де автотранспорт є життєвою філософією й потужним забруднювачем навколишнього середовища. У всіх досліджених країнах спостерігаємо системне зростання надходжень від таких податків, особливо у Великобританії, Швеції та Німеччині.

Таблиця 5

Показники надходжень від транспортних податків у країнах-лідерах Європейського Союзу з виробництва автомобілів у 2008–2015 рр., млн євро

Країна	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Європейський Союз (у цілому)	66 033,1	60 000,3	62 408,9	64 734,4	65 909,8	66 036,6	68 180,9	71 269,3
Німеччина	8 840	8 200	8 487	9 381	9 397	9 445	9 490	9 833
Франція	5 808	5 512	5 414	5 754	5 983	5 859	5 894	5 869
Італія	9 101	8 829	8 961	9 481	10 008	9 762	9 797	9 717
Швеція	1 668,8	1 542,3	1 719,6	1 741,0	1 792,5	1 907,4	1 846,9	2 004,92
Великобританія	9 776,7	9 033,2	10 336,4	11 022,3	12 410,1	12 346,0	13 383,9	14 849

* Складено на основі даних [2].

У багатьох країнах широко адмініструються різні екологічні податки, у тому числі податки на автошини, акумуляторні батареї, пестициди, поліетиленові пакети, озоноруйнівні речовини, фарби, що містять розчинники й т. ін.

В Ірландії використовують податки як фінансовий інструмент розв'язання екологічних проблем. У цій країні після введення податків на поліетиленові пакети їх споживання зменшилося з 328 штук на душу населення до 14, що свідчить про велику ефективність такого податку. У перспективі, Великобританія, Іспанія, Німеччина культивуватимуть і масово використовуватимуть личинки воскової молі, які можуть швидко перетравлювати поліетилен. Підприємствам, які спеціалізуються на біотехнологіях для екологічних потреб, держави готові надати серйозні податкові пільги.

Державні важелі забезпечення екологізації економіки, що включають екологічні податки на товари, можуть впливати двома шляхами:

– уряд регулює маркетингову складову просування «екологічно чистих» товарів, на які встановлюються невисокі податки, що зменшує їх собівартість і збільшує доступність для споживача;

– уряд стимулює виробників «екологічно чистих» товарів через зменшення на них податкового тиску.

Уряд може регулювати споживання, установлюючи рівень екологічного податку на товар, змінюючи співвідношення ціни на «екологічно чистий» й «екологічно брудний» товар.

При цьому для державних інституцій України важливо враховувати міжнародний досвід реалізації політики регулювання сталого економічного розвитку (рис. 2).

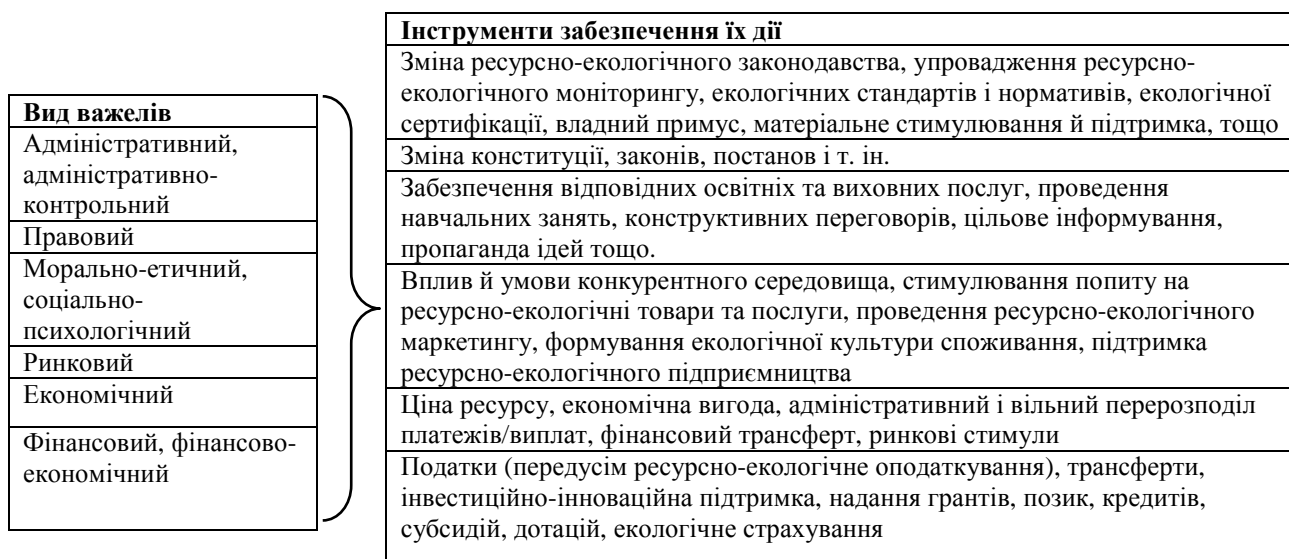

Рис. 2. Державні важелі та інструменти забезпечення сталого економічного розвитку (міжнародна практика)

Використання екологічного податку свідчить про його фінансове й екологічне спрямування, що збільшить податкові надходження до бюджету за умови ефективності податкового контролю та зменшить антропогенний вплив на природні екосистеми.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Екологічна складова частина в структурі оподаткування зобов'язана створити такий податковий механізм, щоб удалося знайти розв'язання екологічних проблем. В Україні потрібно збільшити масштаб дії екологічних податків, коли вони впливають не лише на процес формування бюджету, а й стають важливим чинником у реалізації природоохоронних програм. Важливо приділити особливу увагу питанню подальшого підвищення екологічної ефективності використання таких фінансових інструментів, що дасть можливість суттєво зменшити негативний вплив на біосферу, а також збільшити обсяг екологічних інвестицій. Через недоліки в законодавстві екологічні податки в низці випадків чинять негативний вплив на економіку – скорочується обсяг виробництва й продажів, що належать до матеріало- та енергоємких галузей, що призводить до зниження загального рівня зайнятості. Важливою складовою частиною політики сталого розвитку є пошук таких інструментів охорони природних екосистем, яке б дало змогу домогтися балансу між вимогами екологічної та економічної ефективності.

Проблеми екологічного оподаткування частково залежать від якості адміністрування, що включає визначення рівня забруднення, гнучкості податкових ставок і їх здатності швидко реагувати

на зміни екологічної й економічної схем. Екологічний податок повинен визначати рівень шкідливого впливу на навколишнє середовище: розмір податку має зростати в міру збільшення навантаження на навколишнє середовище і зменшуватися, якщо платник податків дотримується екологічного законодавства.

Податки екологічного характеру стають ефективними при спрощенні схем вилучення податку, тобто при швидкому підрахунку податкової бази, розрахунку податку до сплати й контролю за платежами з боку фіскальної служби. Великою проблемою є небезпека ухилення від сплати податку його платниками. Частота ухилення залежатиме від граничних ставок податку, ризику виявлення порушень законодавства, розмірів податків. Зрозуміло, що платники податків стають законослухняними при відносно низьких граничних ставках і невідворотності покарання за допущені порушення.

У деяких країнах, зокрема Данії та Німеччині, використання механізмів екологічного оподаткування позитивно впливає на процес регулювання природокористування і, крім екологічного ефекту, стимулює впровадження інновацій, пошук нових відновлюваних джерел енергії.

Джерела та література

1. Eurostat. Environmental tax revenues. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en
2. Eurostat. Environmental tax revenues. URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
3. Нікітішин А. О. Сучасний стан та тенденції розвитку екологічного оподаткування. *Світ фінансів*. 2016. № 4. С. 156–167.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змін. і доп.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
5. Roberton C. 2016. Environmental Taxation. NBER Working paper. № 22303. P. 5-8. URL: <http://www.nber.org/papers/w22303.pdf>.

References

1. Eurostat. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en
2. Eurostat. URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
3. Nikitishyn A. O. Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku ekolohichnoho opodatkuвання. *Svit finansiv*. 2016. № 4. S. 156–167.
4. Podatkovyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI (zi zmin. i dopov.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
5. Roberton C. 2016. Environmental Taxation. NBER Working paper. № 22303. P. 5–8. URL: <http://www.nber.org/papers/w22303.pdf>.

Виктор Полищук. Регулирование механизмов экологизации экономики посредством реализации экологического налогообложения. Основной задачей статьи является определение роли экологических налогов в структуре формирования ВВП и значение экологического налогообложения для реализации фискальной политики. Для этого использованы комплексные подходы и методики, в том числе сравнительный анализ. Предлагается изучать и, по возможности, внедрять опыт стран Европейского Союза в отношении формирования современной и эффективной модели экологического налогообложения.

Проведен комплексный анализ показателей, характеризующих динамику поступлений от экологических налогов в странах Европейского Союза в 2008–2015 гг. Определены наиболее широкие аспекты реализации экологического налогообложения в странах Европы. Ведь экологические налоги являются неотъемлемой частью программ по реализации фискальной политики, которая должна убедить общество в необходимости скорейшей экологизации экономики. В статье реализуется комплексный анализ структурирования экологических налогов на загрязнение окружающей среды и использование природных ресурсов, использован системный подход, определяющий влияние энергетических и транспортных налогов на развитие в долгосрочной перспективе альтернативной энергетики и производства экологических и энергосберегающих транспортных средств.

Проблемы экологического налогообложения частично зависят от качества администрирования, включая определение уровня загрязнения, гибкости налоговых ставок и их способности быстро реагировать на изменения экологической и экономической схем. Экологический налог обязан определять уровень вредного воздействия на окружающую среду. Поступления от экологических налогов могут использоваться в различных целях, но прежде всего – для компенсации потерь бюджета вследствие сокращения ставок других налогов. Это направление является одним из наиболее актуальных путей использования налоговых поступлений. Оно должно использоваться при проведении экологической налоговой реформы.

Ключевым моментом для устойчивого развития европейских государств является реализация инновационной эколого-экономической политики и экотрудовой налоговой реформы, направленных на сохранение окружающей среды.

Ключевые слова: экологические налоги; фискальная политика; транспортные налоги; налоги на загрязнение; показатели ВВП; рациональное природопользование; безотходное производство; экологизация экономики.

Viktor Polischuk. Eco Taxation as Instrument of Eco Economy Regulation. The main target of this article is to determine the role of eco tax in the structure of GDP formation, and the importance of eco taxation for fiscal policy realization. Comparative analysis and other approaches were used for this. The author offers to consider the positive experience of EU countries in formation of efficient eco taxation model.

The article analyses data characterizing eco tax incomes of EU countries in 2008–2015. The most important aspects of eco taxation realization in EU countries are analyzed, since eco taxes are part of fiscal policy programs aimed to convince society in urgent necessity to make the economy eco-oriented.

The article offers complex analysis of environmental pollution and resources taxes structuring. System approach determines the influence of energy and transport taxes on long-term development of eco energy and eco vehicles.

Eco taxation partially depends on proper administration which includes determination of contamination level, tax fees, and their ability to react quickly on ecological and economic changes.

Eco tax must correspond to the level of environmental impact. Eco tax incomes are used with different purposes, but compensation of tax incentives are their primary function. Compensation of tax incentives is used to conduct eco tax reform.

The key element of stable development of European countries is realization of innovative ecological policy, economic policy, and eco labor tax reform, all directed on environmental protection.

Key words: eco taxes, fiscal policy, transportation tax, pollution taxes, GDP data, rational resource usage, no-waste production, ecologization of economy.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2017 р.

УДК 338.24

Наталія Матвійчук,

доцент кафедри аналітичної економіки та
та природокористування, Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

E-mail: matviychuk.natalya@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-01-118-125>

Загрози енергетичній безпеці України

Проаналізовано наявні підходи до класифікації загроз енергетичній безпеці держави. На основі оцінки індикаторів енергетичної безпеки України виділено основні загрози національній безпеці держави в енергетичній сфері. Установлено, що однією з вагомих загроз енергетичній безпеці України є значний рівень залежності від імпорту енергоносіїв, що несе ризики економічного та політичного впливу інших держав, залежність від світової кон'юнктури ринку. Виявлено тенденцію до поступової нейтралізації загроз енергетичній безпеці за допомогою зменшення імпорту природного газу й диверсифікації поставок. Обґрунтовано, що постійний моніторинг загроз енергетичній безпеці є необхідним для захисту національних інтересів України, основою формування цілей та завдань енергетичної політики, вибору форм і методів забезпечення енергетичної безпеки.

Ключові слова: енергетична безпека, загрози енергетичній безпеці, індикатори енергетичної безпеки, енергоемність ВВП, енергоефективність.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сьогодні одним з основних завдань національної економічної політики є створення ефективної системи забезпечення енергетичної безпеки, від рівня якої залежить досягнення країною енергетичної незалежності та створення потужної економіки.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Класифікацію загроз енергетичній безпеці України та їх оцінку знайшли відображення в працях відомих вітчизняних науковців В. Баранніка, В. Дзядикевича, М. Земляного, М. Ковалка, О. Суходолі, І. Сотник, А. Шидловського, І. Манжула. Проте комплексна оцінка енергетичної безпеки України демонструє її нестабільність і значну залежність від постійно змінюваних внутрішніх і зовнішніх чинників. Зазначене вище зумовлює необхідність проведення подальшого аналізу основних загроз енергетичній безпеці та їх постійного моніторингу задля вироблення ефективних управлінських рішень, спрямованих на передбачення й недопущення нових ризиків та нейтралізацію вже наявних.